

ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ В МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

THE ARTICLE IS DEVOTED TO A TOPICAL ISSUES OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE IN INTERDISCIPLINARY COORDINATION

Статтю присвячено висвітленню наукового пошуку підходів до вивчення іноземної мови медичного спрямування, пов'язаного з міжпредметною координацією, та досвіду впровадження інтегрованого підходу до навчання англійської мови студентів фармацевтичного факультету в Запорізькому державному медичному університеті. Міжпредметні зв'язки являють собою одну з важливих психолого-педагогічних умов підвищення доступності й науковості навчання, його зв'язку з навколишнім середовищем, активізації пізнавальної діяльності й вдосконалення процесу формування знань, умінь і навичок студентів. Інтегроване навчання іноземної мови передбачає співпрацю викладачів-мовників із викладачами фахових дисциплін для зміни в разі необхідності навчальних програм і планів, формування в молодих людей толерантності до різних поглядів на одну проблему, розвитку продуктивного мислення, підтримання вмотивованості до вивчення англійської мови. Практика показує, що найефективнішою формою використання інтегрованого підходу до навчання англійської мови є комплексне відпрацювання двох або трьох і більше видів розмовної діяльності: читання, письма, говоріння, прослуховування чи перекладу. Інтегративний підхід дозволяє застосовувати на заняттях найрізноманітніші види роботи, зберігаючи водночас принципи комунікативності, ситуативності, новизни й індивідуального підходу, сприяє активізації роботи студентів і викладачів. Викладач іноземної мови узгоджує матеріал теми, що опрацьовується на занятті, з програмними вимогами, консультується з колегами відповідних профільних кафедр, але він самостійно повинен здійснювати правильний добір відповідних основних і додаткових матеріалів: текстів, завдань, фільмів тощо. Застосовуючи технологію інтегрованого навчання, викладач здатен керувати діяльністю групи в цілому й кожного окремого студента, має змогу створити позитивну емоційну атмосферу на занятті, підвищити мотивацію до вивчення мови й навчання в цілому. Технології інтегрованого навчання є ефективним засобом, що застосовується для викладання багатьох дисциплін, іноземної мови зокрема. Його втілення у вищих навчальних закладах медичної освіти сприяє не тільки пришвидшенню розвитку іншомовних професійних компетенцій, а й оптимізує засвоєння матеріалу профільних дисциплін.

Ключові слова: навчальний процес, інтеграція, англійська мова професійного спря-

мування, міжпредметні зв'язки, активізація, мовні й мовленнєві компетенції.

The article is devoted to the scientific search for approaches to learning a foreign language in Medicine, according to interdisciplinary coordination and the description of the experience in implementing an integrated approach to teaching English to students of the Faculty of Pharmacy at Zaporizhzhya State Medical University. Interdisciplinary links are one of the important psychological and pedagogical conditions for increasing the accessibility and scientific nature of education, its connection with the environment, enhancing cognitive activity and improving the process of creating knowledge, skills and abilities of students. Integrated foreign language teaching involves the cooperation of language teachers with teachers of professional disciplines to change, if necessary, curricula and plans, formation of young people's tolerance for different views on one problem, the development of their productive thinking together with maintaining motivation to learn English. Practice shows that the most effective form of using an integrated approach to learning English is a comprehensive practice of two-three or more types of communicative activities: reading, writing, speaking, listening or translating. The integrative approach in teaching allows to apply the most various types of class activity, keeping at the same time to principles of communicativeness, situationality, novelty and the individual approach, promotes activation of work of students and teachers. The teacher of a foreign language agrees the topical issues studied in class with the program requirements, consults with colleagues from the corresponding departments, but he must independently make the correct selection of relevant basic and additional materials: texts, tasks, films and more. Using the technology of integrated teaching, the educator is able to manage the activities of the group as a whole and every individual student, has the opportunity to create a positive emotional atmosphere in the classroom, increase motivation to learn the language and studying in general. Integrated teaching technologies are an effective tool used for introducing many disciplines, foreign languages in particular. Its implementation in higher medical educational institutions not only accelerates the development of foreign language professional competencies, but also optimizes the assimilation of material in specialized disciplines.

Key words: educative process, integration, English for professional purposes, interdisciplinary correlations, activation, language and speech competences.

УДК 378.4.091.313:811.111' 276.6:61
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/39.25>

Волкова Г.К.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри іноземних мов
Запорізького державного медичного
університету

Постановка проблеми в загальному вигляді. Перспективи прогресу країни закладаються якістю освіти, зокрема тим, наскільки вірно визначено роль кожного навчального предмета у вирішенні найважливіших завдань життя сучасного суспільства. Не став винятком

і предмет «іноземна мова», який об'єктивно є суспільною цінністю. Включення його в програму всіх спеціальностей медичного університету – це виконання необхідного мінімуму соціального замовлення суспільства. Важливо відзначити, що це замовлення стає різноманіт-

ним і багатоплановим. В умовах глобалізації та розвитку інформаційно-комунікаційних технологій населення стає мобільнішим. Відбувається циркуляція не просто трудових ресурсів, але також і інтелектуального капіталу як визначального фактору для успішного розвитку медичної галузі країни [12].

Аналіз останніх досліджень і публікацій
Інтеграційні процеси у професійній освіті у теперішній час привертають увагу спеціалістів вищої освіти, оскільки вони спрямовані на реалізацію нових освітніх ідеалів – формування цілісної системи знань і вмінь особистості, розвиток їх творчих здібностей та потенційних можливостей. Ця проблема була предметом дослідження багатьох вчених і фахівців освіти в Україні та за її межами. Цікаві типології, принципи застосування, практичні напрацювання можна знайти в роботах В.В. Давидова, І.М. Козловської, Г.С. Костюка, Н.О. Морської, С.Ю. Ніколаєвої та інших.

У Великому тлумачному словнику «Інтеграція» – це «доцільне об'єднання та координація дій різних частин цілісної системи»[3]. За системного підходу інтеграція визначається як процес взаємодії двох або більше систем з метою створення нової, яка набуває нових властивостей завдяки зміні властивостей та зв'язків її елементів. Інтеграція – це процес взаємопроникнення структурних елементів різних галузей навчання, який супроводжується узагальненням та комплексністю знань. Ідея інтегрованого навчання актуальна, оскільки з її успішною методичною реалізацією передбачається досягнення мети якісної освіти. Є.А. Дорофєєва стверджує, що ефективним засобом формування інтегративних умінь і навичок є різноманітні міжпредметні зв'язки, що являють собою короткі принагідні вкраплення в урок відомостей питань з матеріалу інших предметів, які сприяють глибшому сприйманню та осмисленню вивчаного поняття або явища [5, с. 49].

Слід зазначити, що міжпредметна інтеграція набагато ширша, ніж міжпредметні зв'язки. У педагогіці і психології обґрунтовано висновок про те, що міжпредметні зв'язки являють собою одну з важливих психолого-педагогічних умов підвищення доступності й науковості навчання, його зв'язку з навколишнім середовищем, активізації пізнавальної діяльності й вдосконалення процесу формування знань, умінь і навичок учнів [2, с. 54].

Сучасна педагогічна наука вважає інтеграцію одним із головних дидактичних принципів, який у цілому визначає організацію освітніх систем. Інтеграція в освіті виконує такі функції: освітню, виховну, розвивальну, психологічну, методологічну, організаційну. Інтеграція може мати різні

форми: предметно-образну, понятійну, світоглядну, діяльнісну, концептуальну [14, с. 50].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На сучасному етапі міжпредметні зв'язки не можуть бути встановлені повною мірою, скільки не існує узгодженої скоординованості між навчальними програмами з англійської мови й профільних дисциплін. Студенти, як правило, не мають базових знань для реалізації мети засвоєння професійно значущого матеріалу навчального розділу англійською мовою. Провідну роль повинен виконувати викладач. Безперечно, викладач повинен уміти реалізовувати освітню функцію, тобто допомагати юнакам і дівчатам в оволодінні вміннями вчитися, розширювати свій світогляд та пізнавати різні системи понять, через які можуть усвідомлюватися інші явища [10, с. 13].

Крім цього, міжпредметна координація передбачає співпрацю викладачів англійської мови з викладачами фахових дисциплін для зміни в разі необхідності навчальних програм та планів, формування у молодих людей толерантності до різних поглядів на одну проблему, розвитку продуктивного мислення, підтримання вмотивованості до вивчення англійської мови. Але останнє виходить, на жаль, за компетенції фахівців, які не повинні виходити за межі регламенту навчальної програми дисциплін.

Мета статті – визначити місце міжпредметного навчання у процесі формування і розвитку іншомовних мовленнєвих вмінь та навичок у професійному спілкуванні у студентів медичного університету.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо деякі аспекти впровадження інтегрованого підходу до навчання англійської мови студентів фармацевтичного факультету в Запорізькому державному медичному університеті. Загально відомий факт, що гарантією успішної професійної роботи будь-якого фахівця, і фармацевт не є виключенням, вважається добре володіння іноземною мовою як у культурно- побутовому рівні, так і в професійній сфері. Формування всебічно розвиненої соціально-активної особистості, підготовка випускника вузу, який володіє професійними компетенціями і високим професійним самосвідомістю, що володіє іноземною мовою, належать до числа найбільш значущих планованих результатів реалізації програми підвищення конкурентоспроможності у випускників Запорізького державного медичного університету (далі – ЗДМУ) на ринку праці України. Однак досягнення поставленої мети ускладнюється тим, що високі вимоги до рівня володіння мовою, що пред'являються до майбутніх спеціалістів, не в повній мірі відповідають кількості академічних годин, які виділяються

для практикумів (в рамках бакалаврату), про що не раз згадували у своїх дослідженнях українські методисти та викладачі, кажучи про особливості навчання іноземних мов на немовних спеціальностях.

Процес вивчення англійської мови в ЗДМУ починається з I курсу («Іноземна мова» є обов'язковою дисципліною в навчальному плані студентів I та II курсів), переривається на 4 роки і поновлюється на рівні аспірантури. Таким чином, підготувати в такий короткий термін фахівця, який добре володіє англійською і спілкується про проблеми спеціальності іноземною мовою за мінімальної кількості годин діючого навчального плану – досить проблематично. Але цю проблему досить успішно вирішують викладачі кафедри іноземних мов. Розглянемо, як саме це проходить.

По-перше, із груп 1 і 2 курсів, які стоять в лінійку за розкладом занять, розробленим навчальним підрозділом університету, на основі діагностуючого тесту у вересні формуються групи трьох рівнів: високий, достатній і низький.

Студенти з високим рівнем володіння мовою вивчають матеріал програми із залученням додаткових навчальних матеріалів і завдань. Ця категорія студентів активно займається науково-пошуковою роботою в галузі лінгвістики, країнознавства, психології вивчення мови, перекладацькою діяльністю тощо. Викладачі залучають цих студентів і до методичної роботи в плані підготовки деяких фрагментів окремих занять у своїх чи інших групах. Як правило всі студенти активно готують реферати з тематики розділів, які вони доповідають на навчальних поточних аудиторних і підсумкових наукових конференціях.

Студенти, які мають посередні навички у володінні англійською мовою, вивчають матеріал програми строго за підручником. В разі потреби викладач проводить додаткове пояснення на заняттях чи консультаціях тієї чи іншої граматичної теми, тлумачить правила словотвору, фонетичні особливості висловів та ін. Студенти приймають активну і пасивну участь у засіданнях дискусійного літературного гуртка, мовного клубу *Lingua*, художньої самодіяльності

Студентам молодших курсів, які мають нульовий або низький рівень володіння англійською мовою пропонують спеціальні додаткові курси вирівнювання за рівнями *Starter* чи *Elementary* протягом першого навчального року. Це так звані групи вирівнювання. В кінці семестру на основі підсумкових тестів склад груп корегується.

Для усунення «розірваності» навчання кафедри іноземних мов були розроблені додаткові курси вивчення англійської мови для студентів,

які закінчили вивчення дисципліни «Іноземна мова» й «Іноземна мова за професійним спрямуванням» на 1 і 2 курсах. Так студенти 3 та 4 курсів виконують завдання онлайн курсу. Для цієї категорії студентів передбачений курс англійської мови Pre-Intermediate. Кращі студенти готують доповіді з окремих проблем профільних дисциплін англійською мовою, готують публікації, надають методичну допомогу викладачам профільних кафедр у підготовці занять для іноземних студентів англійською мовою.

Окрема увага приділяється адміністрацією університету студентам, які планують продовжувати навчання в аспірантурі. Така категорія студентів має назву *Обдарована молодь*. Це студенти 5 та 6 курсів. Для них кафедрою розроблено поглиблений курс вивчення англійської мови, який містить два етапи:

1) англійська мова загального вжитку рівні Intermediate та Upper- Intermediate для студентів 5 курсу;

2) англійська мова професійного спрямування для студентів 6 курсу.

Нам видається, що в рамках реалізації інтегрованого підходу предметні курси англійською мовою стали б також хорошою сходиною у професійній і мовній підготовці фахівців, Це могло б певною мірою сприяти розвитку наукового та професійного мислення молодих людей під час роботи з оригінальними друкованими джерелами а також підготовки й участі у міжнародних конференціях і зустрічах.

Однак в умовах реального навчального процесу викладання іноземних мов у форматі інтеграційної методики, а також вивчення предмета іноземною мовою викликають певні складності. Високий рівень володіння англійською мовою повинен мати викладач-спеціаліст, у той час, як лінгвістів необхідно набути навичок володіння певним предметом для викладання спеціальної дисципліни.

Потрібен інший підхід до проведення занять англійської мови та розробки робочих програм і підбору навчального матеріалу. Суттєвим є і те, що недостатньо високий рівень володіння іноземною мовою студентами, а їх, на жаль, більшість, може знизити якість засвоєння предмета. Дуже важливо узгодити кореляцію матеріалу спеціальних дисциплін з предметом англійська мова: послідовність вивчення, тематичне і понятійне наповнення. Не зайвим було б відтермінувати початок вивчення іноземної мови на рік для того, щоб студенти набули хоча б початкову обізнаність у професії. Можливим могло б бути і збільшення обсягу основного курсу з англійської мови, а також підвищення вимог до початкового та кінцевого рівнів володіння англійською мовою студентів.

Незважаючи на всі перераховані вище складності впровадження інтегративної методики вона являє собою функціональний підхід до викладання іноземних мов, що дозволяє вирішувати значно більший обсяг освітніх завдань. Застосовуючи технологію інтегрованого навчання, надзвичайно важливою є здатність викладача управляти діяльністю групи в цілому та кожного окремого студента. Педагог має використовувати активні методи навчання (роботу в малих групах, бригадах, парах), застосовувати засоби мультимедіа, вірно коригувати кількість часу відведеного на самостійну роботу на занятті [1, с. 97].

Практика показує, що найефективнішою формою використання інтегрованого підходу до навчання англійської мови є комплексне відпрацювання двох або трьох і більше видів розмовної діяльності: читання, письма, говоріння, прослуховування чи перекладу. Цілком природньо, що навички спілкування повинні формуватися, як і в реальному житті, інтегративно, іноді послідовно, а часом і паралельно та взаємо корелятивно.

Інтегративний підхід передбачає гуманістичні принципи навчання, дозволяє створити позитивну емоційну атмосферу на занятті, підвищує мотивацію до вивчення мови та навчання в цілому. Такий підхід дозволяє застосовувати на заняттях найрізноманітніші види роботи, зберігаючи водночас принципи комунікативності, ситуативності, новизни та індивідуального підходу. Це своєю чергою стимулює викладача до інтенсифікації методичної організації навчання. Заняття проводиться у швидкому темпі із різноманітними завданнями для розвитку всіх мовних навичок і умінь. Безумовно, викладач узгоджує матеріал теми іноземної мови в програмними вимогами, консультується з колегами відповідних профільних кафедр, але самостійно викладач повинен здійснювати правильний добір відповідних основних і додаткових матеріалів: текстів, завдань, фільмів тощо.

Висновки. Таким чином, використання технологій інтегрованого навчання є ефективним засобом, що застосовується для викладання багатьох дисциплін, а зокрема й іноземної мови. Його використання у вищих навчальних закладах медичної освіти сприяє оптимізації розвитку мовних і мовленнєвих компетенцій, сприяє засвоєнню матеріалу профільних дисциплін. Варто відзначити, що важливу роль у навчальному процесі відіграє викладач, який повинен співпрацювати з педагогами інших дисциплін, вмiло розподіляти час, а також правильно обирати методи роботи та матеріали занять. Крім

того, саме викладач іноземної мови втілює високий потенціал розвитку у студентів вмiнь самостійної роботи.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Абрамова Ю.Г. Використання міжпредметних зв'язків при викладанні німецької мови у вищих навчальних закладах: літературознавчий аспект. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. № 9 (220). Ч. II. Луганськ, 2011. С. 96–102.
2. Архипова Т.А. Межпредметные связи: в чем их актуальность: монография. Киев: Учитель, 2001. 125 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 / уклад. та голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпiнь: Перун, 2005. VIII. 1728 с.
4. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения: монография. Москва: Педагогика, 1986. 240 с.
5. Дорофеева Е.А. Реализация интегрированного подхода на уроках украинской мови в 10-11 классах. *Актуальные проблемы природничих та гуманітарних наук у дослідженнях студентської молоді «Родзинка – 2008»*: X Всеукр. студ. наук. конф., м. Черкаси, 24–26 квітня 2008 р. *Серія філологічні науки / МОН України*. Черкаси: Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008. С. 49–51.
6. Іванчук М.Г. Основи технології інтегрованого навчання в початковій школі: монографія. Чернівці, 2000. С. 36–62.
7. Канова Л.П. Основні форми та методи навчання курсантів іноземної мови у вищому військовому навчальному закладі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2011. № 57. С. 153–157.
8. Козловська І.М. Становлення та розвиток змісту професійно-технічної освіти на засадах інтегративного підходу. *Педагогічний альманах*. 2015. Вип. 28. С. 244–250.
9. Костюк Г.С. Професійне самовизначення як фактор формування особистості. *Радянська школа*. 1967. № 3. С. 1–7.
10. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / С.Ю. Ніколаєва та ін.; за ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2002. 328 с.
11. Морська Н.О. Інтегрований підхід до викладання іноземної мови. Проблеми лінгвістики науково-технічного і художнього тексту та питання лінгвометодики. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. № 419. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2001. С. 18–20.
12. Слепухин А.Ю. Высшее образование в условиях глобализации: проблемы, противоречия, тенденции: монография. Москва: Форум, 2004. 295 с.
13. Сова М.О. Концептуальна модель інтегрованого навчання і технологія її впровадження у навчальний процес вищої школи. *Біоресурси і природокористування*. 2009. Т. 1. № 1/2. С. 169–177.
14. Шевчук К.Д. Інтегрований підхід до навчання: ретроспективний аналіз. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Сер. Педагогіка і психологія*. 2007. № 20. С. 50–55.